

СТАНОВИЩЕ

на д-р *Костадин Рабаджиев*, професор по Класическа археология в Катедрата по Археология, Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, член на Научно жури със заповед № РД 38-370/ 04.06.2018 г. на г-н Ректора на СУ,

относно: дисертацията на *Калина Тодорова Петкова* за получаване на образователната и научна степен „доктор“, на тема: *Предримски теракоти от Тракия (VI-I в. пр. Хр.)*, научен ръководител: проф. д-р Костадин Рабаджиев, предложена за защита в Катедрата по Археология към СУ „Св. Климент Охридски“.

Предложеният за защита труд се състои от три части: Текст, Каталог и Приложение. Основният текст е структуриран във въведение, три части и заключение, в края е приложен списък на използваната литература (484 стр.); отделно е оформен Каталог на паметниците (№ 1-477) и Приложение с включени таблици (7 бр.) и образи на каталогизираните паметници в 53 табла (всичко 962 стр.).

Темата за теракотите в Тракия, наглед обичаен анализ на артефакти, всъщност е твърде специфична, донякъде и обобщителна, тъй като докосва проблеми на керамичното производство, художествените занаяти и умения на майстори и потребности на клиенти; на религиозните представи, тук и влияние в тракийска среда на импортни идеи; също и икономически взаимоотношения, подсказващи възможност да бъдат белег за социален статус на притежателите си, затова и тълкувани в измерение на социалната структура. Твърде обемен кръг от идеи и проблеми, които очертават темата като трудно начинание. А всичко това в ръцете на един способен и амбициозен млад човек предопредели дългото писане, но и предначерта бляскавия финал. Това го твърдя в ролята си на научен ръководител, всъщност на активен наблюдател на случващото се през годините, в които Калина Петкова се утвърди като първокласен изследовател на древната коропластика.

Структурата е пределно конкретна, рационално организирана спрямо спецификата на артефактите. В обичайното въведение са поставени целта и задачите пред докторската теза; в кратък историографски обзор са очертани етапите в заниманията с теракотовите фигурки, тяхното изследване и осмисляне като худо-

жествен продукт; методите на анализ – археологически и лабораторни; обоснован е териториалният и хронологически обхват на тезата, също и подходът към структурирането на изследването. Първата част е посветена на направата на фигурки от глина, на сложния технологичен процес, познаването на който позволява да се предполага произхода и относителната хронология на артефактите. В началото е уточнена терминологията, много от ползваните термини са нововъведение в българската литература, преведени и уточнени от Калина Петкова. В отделни глави са разгледани подробно суровината и подготвеното тесто; техниките за оформяне на фигурките, оцветяване и изпичане, но специално бих насочил внимание към дискусиата за т.нар. *дериватна* продукция като принцип за направа на копия и тяхното разпознаване днес, методика разработена в последните десетилетия, която Калина Петкова първа приложи към теракотите съхранявани в българските музеи (#I.4). А постигнатото знание за процесите е използвано да се дефинират поясно работилниците в гръцките апойкии в Тракия (#I.5). Втората част е посветена на иконографията и стиловите белези на теракотите от българските земи. Анализът тук е извършен в обобщени иконографски групи, дефинирани и хронологически, а в тях са разграничени отделни иконографски типове, проследени по време и по работилници. Образите са съпоставяни с представителни творби на каменната пластика, където е било възможно, за да се прецизират датите, самите те са обследвани изключително подробно, в детайли, които се оказват твърде важни, за да бъде идентифициран техният път през ателиета. В третата част е съсредоточен контекстуалният анализ на теракотите в тракийските земи. Данните за това са твърде оскъдни, една малка част произхождат от редовни разкопки, а дори и при тях реконструкцията на контекста често е под въпрос. Но дори и така направеното в тази част е единствената възможност да тълкуваме средата, в която теракотите са функционирали, идеите с които те са били ползвани. От различните ситуации на местонамиране са открити тези от жилищен контекст с дискусия дали теракотите в тях са оброчни дарове в домашни култове или са за украса в интериора. Отделно са дискутирани фигурите открити в сакрален контекст – сред инвентара на погребения и в жертвени ями. Достигнатият извод за популярността на теракотите в елинска и елинизирана градска среда е значим в дискусията за тракийското общество и за динамиката на процесите в него.

Каталогът е прилежно оформен, с формализирана и подробна информация за всеки от паметниците, включително с данните за тестото и технологията. Подреден е на иконографски принцип, с качествени илюстрации, а паметниците са обвързани с дискусиите чрез цитиране в текста. Работата е написана на добър език, изказът е конкретен и професионален, с уточнени и обмислени термини, някои от които са нововъведение на Калина Петкова в българската археологическа книжнина.

Авторефератът е написан съгласно изискванията и отразява отчетливо структурата и достиженията на дисертационния труд. Списъкът с публикациите по темата на дисертацията включва 7 статии, публикувани в престижни научни сборници и периодика, включително и в актите на *Bulletin de Correspondence Héliénique* (Suppl. 54) от международна научна конференция посветена на теракотите в Средиземноморския ареал.

Проблем пред изследването бе и си остава обхватността на артефактите от българските музеи. Не всички бяха предоставени и, макар това да не ограничи мащабите на изследването, с тях картината щеше да е по-пълна. Надеждата е, че публикацията на докторската теза би била стимул и дала насоки за обнародване на музейните колекции. Друг проблем са откриваните паметници в археологическото проучване – важно условие за пълноценното им тълкуване е уточняване на техния контекст в процеса на разкопки и прецизното им публикуване с наличната информация, поне в предстоящи проучвания и очаквани първични публикации. Проблем е и археометричното изследване на артефакти и технологични процеси – на глини, примеси и пигменти, всички тези лабораторни анализи, които са твърде скъпи за да бъдат лична инициатива, но биха допълнили изградената представа за производствените центрове и по-категорично дефиниране на произведените в Тракия глинени фигурки.

Научните приноси: В автореферата на работата Калина Петкова е приложена справка за направените от нея приноси, подредени в 11 точки. Те вярно отразяват направеното и дават добра представа за трудностите пред анализа. Но тук бих обобщил своя поглед за постигнатото от Калина Петкова в сблъсъка ѝ с трудната тема. Бих започнал от упоритостта ѝ да събере обемния изворов материал, в

по-голямата си част непубликуван, работата ѝ в музейни депа и с археологическата документация. Подчертал бих максималистичния ѝ подход да обхване всички възможни методи за интерпретация на събраното. Но най-вече бих акцентирал върху възможностите ѝ да анализира събраното със знание за новите и върхови достижения на европейски и световни школи, да постигне прочит, който е съизмерим с най-доброто в модерните изследвания на коропластиката. И всичко това с неотклонно придържане към сведения и артефакти, без да прекрачи границата на възможната интерпретация, отвъд която науката губи своите очертания.

* * *

Предложената за защита дисертация е личен успех на Калина Петкова, но тя е достижение и на археологическата школа на СУ „Св. Климент Охридски“, на Катедрата по Археология, която от десетилетия гради поредното поколение изследователи на древността. В заключение бих подчертал неоспоримия научен принос на написаното, видно в обхвата на материала, в изчерпателния и задълбочен анализ, в добрата осведоменост за археологическата среда, в познанието за сходни артефакти от обширния древен свят, както и на достигнатото в техния прочит. А това е и основанието ми да гласувам положително за присъждане на образователната и научна степен **доктор** на **Калина Тодорова Петкова**.

София, 14 август, 2018 г.

С уважение:

Костадин Рабаджиев